

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 8.6.2011
COM(2011) 326 окончателен
2011/0154 (COD)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**относно правото на достъп до адвокат в наказателните производства и правото на
комуникация при задържане**

{SEC(2011) 686 окончателен}
{SEC(2011) 687 окончателен}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1. С настоящото предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета се цели определянето на общи минимални стандарти относно правото на заподозрените лица и на обвиняемите в наказателните производства в целия Европейски съюз да имат достъп до адвокат и при задържането им да могат да осъществят комуникация с трето лице, като например родина, работодател или консулска служба. Предложението е следващата стъпка от поредицата от мерки, изложени в Резолюцията на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно пътна карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица и на обвиняеми в рамките на наказателното производство, приложена към Стокхолмската програма, приета от Европейския съвет на 10—11 декември 2010 г. В пътната карта Комисията се приканва да внася предложения поетапно. По тази причина настоящото предложение следва да се счита за част от цялостен пакет от законодателни мерки, които ще бъдат представени през следващите няколко години и ще осигурят минимален набор от процесуални права в наказателните производства в Европейския съюз. Въпросът за правната помощ, който беше обединен с този за достъпа до адвокат в пътната карта, дава основание за отделно предложение поради спецификата и сложността на въпроса.
2. Първата стъпка е Директива 2010/64/ЕС от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод¹.
3. Втората стъпка ще бъде директива относно правото на информация, за която в момента се водят преговори въз основа на предложение на Комисията², която ще установи минимални правила относно правото на дадено лице да получава на информация за своите права и за обвиненията, които са му отправени, както и за правото на достъп до материалите по делото.
4. Настоящото предложение, подобно на двете предходни мерки, цели да увеличи правата на заподозрените лица и на обвиняемите. Наличието на общи минимални стандарти относно тези права следва да засили взаимното доверие между съдебните органи и по този начин да улесни прилагането на принципа за взаимно признаване. Известна степен на съвместимост между законодателството на държавите-членки е от съществено значение за подобряване на съдебното сътрудничество в ЕС.
5. Предложението се основава на член 82, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Съгласно този член *„[д]околкото това е необходимо за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение, Европейският парламент и Съветът, като приемат директиви в съответствие с обикновената законодателна процедура, могат да установят*

¹ ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1.

² COM(2010)392, 20.7.2010 г.

минимални правила. Тези минимални правила отчитат различията между правните традиции и системи на държавите-членки.

Те обхващат:

а) взаимната допустимост на доказателства между държавите-членки;

б) правата на лицата в наказателните производства;

в) правата на жертвите на престъпления;

г) [...]“.

6. Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“) предвижда правото на справедлив съдебен процес. Член 48 гарантира правата на защитата и има същото значение и обхват като правата, гарантирани в член 6, параграф 3 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ)³. Член 6, параграф 3, буква б) от ЕКПЧ предвижда, че всяко лице, обвинено в престъпление, има право „да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита“, докато член 6, параграф 3, буква в) установява правото „да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор“. Член 14, параграф 3 от Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП)⁴ съдържа много сходни разпоредби. Както правото на достъп до адвокат, така и правото на комуникация при задържане предоставят официални гаранции срещу малтретиране и по този начин предпазват от потенциално нарушаване на член 3 от ЕКПЧ (забрана на изтезанията). Правото на комуникация при задържането утвърждава правото на зачитане на личния и семейния живот, предвидено в член 8 от ЕКПЧ. Виенската конвенция за консулските отношения от 1963 г. (ВККО)⁵ предвижда, че при арест или задържане чуждият гражданин има право да поиска неговото консулство да бъде уведомено за задържането му и да получава посещения от консулските служители.
7. Комисията извърши оценка на въздействието, за да подкрепи с доводи предложението. Докладът относно оценката на въздействието може да бъде намерен на адрес: <http://ec.europa.eu/governance....>

2. КОНТЕКСТ

8. Член 6, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) предвижда, че основните права, гарантирани от ЕКПЧ, и както произтичат от общите конституционни традиции на държавите-членки, представляват общи принципи на правото на ЕС. Съгласно член 6, параграф 1 от ДЕС Европейският съюз признава правата, свободите и принципите, определени в Хартата на

³ ОВ С 303, 14.12.2007 г., стр. 30. Разяснения относно Хартата на основните права.

⁴ 999 U.N.T.S. 171. МПГПП е международна конвенция за граждански и политически права, отворена за подписване с резолюция на Общото събрание на ООН от 16 декември 1966 г. Тя е ратифицирана от всички държави-членки на ЕС и съответно е задължителна по международното право за тях.

⁵ Сборник договори на Организацията на обединените нации, том 596, стр. 261.

основните права на Европейския съюз от 7 декември 2000 г., адаптирана на 12 декември 2007 г. в Страсбург⁶, която има същата правна сила като ДФЕС и ДЕС. Хартата се прилага по отношение на институциите на ЕС и на държавите-членки, когато те прилагат правото на ЕС, като например правото в областта на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси в Европейския съюз.

9. През 2004 г. Комисията внесе всеобхватно предложение⁷ за законодателство, обхващащо най-важните права на обвиняемите в наказателните производства. Предложението не бе прието от Съвета.
10. На 30 ноември 2009 г. Съветът в състав „Правосъдие и вътрешни работи“ прие пътна карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство⁸, като препоръча да се приемат мерки, обхващащи най-основните процесуални права, въз основа на поетапен подход, и прикани Комисията да представи предложения за тази цел. Съветът отчете, че към днешна дата не е сторено достатъчно на европейско равнище за гарантиране на основните права на лицата в наказателните производства. Пълните ползи от законодателство на ЕС ще се почувстват едва когато всички мерки бъдат транспонирани в законодателство. Третата и четвъртата мярка в пътната карта се отнасят до правото на достъп до адвокат и правото на комуникация с трето лице, като например родина, работодател или консулска служба.
11. Стокхолмската програма, приета от Европейския съвет на 10—11 декември 2009 г.⁹, потвърди значението на правата на лицата в наказателните производства като основна ценност на Европейския съюз и съществен компонент на взаимното доверие между държавите-членки и на общественото доверие в ЕС. Защитата на основните права на лицата ще премахне също така пречките пред свободното движение. В Стокхолмската програма пътната карта се посочва като неделима част от многогодишната програма и се отправя призив Комисията да представи предложения за бързото ѝ изпълнение.

3. ПРАВОТО НА ДОСТЪП ДО АДВОКАТ СЪГЛАСНО ХАРТАТА И ЕКПЧ

12. Член 6 от Хартата — Право на свобода и сигурност — постановява следното:

„Всеки има право на свобода и сигурност.“

Член 47 от Хартата — Право на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес — предвижда, че:

„(...)Всеки има право неговото дело да бъде гледано справедливо и публично в разумен срок от независим и безпристрастен съд, предварително създаден със закон. Всеки има възможността да бъде съветван, защитаван и представляван (...).“

⁶ ОВ С 303, 14.12.2007 г., стр. 1.

⁷ COM(2004)328, 28.4.2004 г.

⁸ ОВ С 295, 4.12.2009 г., стр. 1.

⁹ ОВ С 115, 4.5.2010 г.

Член 48 от Хартата — Презумпция за невиновност и право на защита — постановява следното:

„2. На всеки обвиняем се гарантира зачитане на правото на защита.“

В рамките на приложното си поле, Хартата гарантира и отразява съответните права, установени в ЕКПЧ.

Член 6 — Право на справедлив съдебен процес — постановява следното:

„(3) Всяко лице, обвинено в престъпление, има следните минимални права:

б) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

в) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор [...]“.

13. Няколко неотдавнашни решения на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) изясняват обхвата на тези разпоредби. Съдът многократно е постановявал, че член 6 се прилага за досъдебната фаза на наказателното производство¹⁰ и че на заподозряното лице трябва да бъде предложена помощта на адвокат в началните етапи на полицейския разпит¹¹ и веднага след като то е задържано, независимо от вида на проведения разпит¹². Съдът също така постанови, че тези гаранции трябва да се прилагат и спрямо свидетелите, когато те в действителност са заподозрени в престъпление, тъй като формалното определение на лицето е несъществено¹³. В делото *Panovits*¹⁴ ЕСПЧ установи нарушение на член 6, тъй като показанията, дадени от заподозряното лице в отсъствието на неговия адвокат, са били използвани за издаването на осъдителна присъда, въпреки че те не са били единствените налични доказателства. Съдът установи, че липсата на правна помощ по време на разпита на ищеца представлява ограничение на правото му на защита при липсата на наложителни причини, които не накърняват общата справедливост на съдебното производство¹⁵. Броят жалби във връзка с правото на достъп до адвокат нараства с постоянни темпове през последните години. Ако не приложат правилно решенията от съдебната практика на ЕСПЧ, държавите-членки рискуват да понесат значителни разходи, свързани с присъдените на спечелилите делата си ищци обезщетения от Съда¹⁶.

14. В съответствие с мандата, установен в пътната карта за процесуалните права, настоящата директива определя минимални изисквания на равнище ЕС за правото на заподозрени лица и на обвиняеми да имат достъп до адвокат. По този начин директивата насърчава прилагането на Хартата за основните права, и по-специално на членове 6, 47 и 48 от нея, като се основава на член 6 от ЕКПЧ, така както се тълкува от ЕСПЧ.

¹⁰ Решение от 27 ноември 2008 г. по дело *Salduz/Турция*, жалба № 36391/02, § 50.

¹¹ *Ibidem*, § 52.

¹² Решение от 13 януари 2010 г. по дело *Dayanan/Турция*, жалба № 7377/03, § 32.

¹³ Решение от 14 октомври 2010 г. по дело *Brusco/Франция*, жалба № 1466/07, § 47.

¹⁴ Решение от 11 декември 2008 г. по дело *Panovits /Кипър*, жалба № 4268/04 § 73-76.

¹⁵ Пак там § 66.

¹⁶ Вж. оценката на въздействието, придружаваща настоящото предложение, цитирана в § 7, стр. 12.

4. ПРАВОТО НА КОМУНИКАЦИЯ ПРИ ЗАДЪРЖАНЕТО

15. Заподозряно или обвиняемо лице, което е задържано, има право при задържането си да комуникира с поне едно посочено от него лице, като например член на семейството или работодател, и да получи обратна връзка относно комуникацията с това лице. Държавите-членки следва да се уверят, че законните представители на дете, заподозряно или обвинено в престъпление, се уведомяват възможно най-бързо за задържането на детето и за причините, поради които то е било задържано, освен ако това не противоречи на най-висшия интерес на детето. Това право следва да подлежи на дерогация само при много ограничени обстоятелства.
16. Когато задържаното лице не е гражданин на дадената държава, уместно е да се уведомят консулските служби на държавата по произход на лицето. Заподозрени лица и обвиняеми, които са чужди граждани, са лесно установима уязвима група, понякога нуждаеща се от допълнителна защита, каквато например предлага Виенската конвенция за консулските отношения от 1963 г. (ВККО), която предвижда, че при арест или задържане чуждият гражданин има право да поиска неговото консулство да бъде уведомено за задържането му и да получава посещения от консулските служители.

5 КОНКРЕТНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1 — Цел

17. Целта на директивата е да се установят правила, уреждащи правото на заподозрени лица и обвиняеми, както и на лица, които са обект на европейска заповед за арест, да имат достъп до адвокат в наказателните производства срещу тях, както и правила, уреждащи правото на заподозрени лица и обвиняеми, които са задържани да комуникират при задържане с трета страна.

Член 2 — Обхват

18. Директивата се прилага от момента, в който лицето е информирано от компетентните органи на държава-членка посредством официално уведомление или другояче, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до края на производството (включително евентуално обжалване).
19. Производствата във връзка с европейската заповед за арест (ЕЗА)¹⁷ са изрично обхванати. В директивата се посочва, че процесуалните гаранции, които се съдържат в членове 47 и 48 от Хартата и в членове 5 и 6 от ЕКПЧ, се прилагат при процедурите за предаване, основани на европейската заповед за арест.

Член 3 — Правото на достъп до адвокат в наказателните производства

¹⁷ Рамково решение на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки (2002/584/ПВР), ОВ L 190, 18.7.2002 г., стр. 1.

20. Този член установява общия принцип, че всички заподозрени лица и обвиняеми в наказателните производства следва да имат достъп до адвокат възможно най-бързо, своевременно и по начин, който им позволява да упражнят правото си на защита. Достъпът до адвокат трябва да бъде предоставен най-късно при задържането, възможно най-бързо в зависимост от всеки отделен случай. Независимо от задържането, достъпът до адвокат трябва да бъде предоставен при разпит. Това право се предоставя също когато има процесуално действие или действие по събиране на доказателства, при което се изисква или се разрешава присъствието на заподозряното лице или на обвиняемия, освен когато доказателствата, които трябва да се съберат могат да бъдат изменени, преместени или унищожени в резултат на времето, изминало в чакане на адвоката. Това отразява съдебната практика на ЕСПЧ, която е установила, че на заподозряното лице трябва да бъде предложена помощта на адвокат „още в началните етапи на полицейския разпит“ и веднага след като то е задържано, независимо от вида на провеждания разпит.

Член 4 — Съдържание на правото на достъп до адвокат

21. В този член се определят дейностите, които адвокатът, представляващ обвиняемия или заподозряното лице, трябва да има право да извършва, за да се гарантира ефективното упражняване на правото на защита, включително да провежда срещи със заподозряното лице или обвиняемия с адекватна продължителност и честота, за да се гарантира ефективното упражняване на правото на защита; като се има предвид ограничението, изложено по-горе, свързано със закъснение, което да засегне наличността на доказателствата, да присъства по време на всички разпити или изслушвания; да присъства по време на всяко действие по разследване или по събиране на доказателства, за което приложимото национално право изисква или изрично разрешава присъствието на заподозряното лице или на обвиняемия, както и да има достъп до мястото на задържане, за да провери условията на задържане. Разпоредбите на този член отразяват многократните решения на ЕСПЧ, в които се подчертава, че упражняването на правото на защита трябва да бъде ефективно, и се определят дейностите,¹⁸ които адвокатът, представляващ заподозряното лице или обвиняемия, трябва да има право да извършва.

Член 5 — Правото на комуникация при задържането

22. С този член се предвижда правото на задържаните лица в наказателните производства да комуникират възможно най-бързо при задържането си с поне едно посочено от тях лице, което най-вероятно е техен роднина или работодател, за да го информират за задържането си. Законните представители на задържани деца следва да бъдат уведомени възможно най-бързо за задържането на детето и за причините за задържането, освен ако това не противоречи на най-висшия интерес на детето. Когато не е възможно да се осъществи контакт или да се уведоми лицето, посочено от задържания, въпреки че са положени всички усилия за това (например ако посоченото лице не отговаря на телефона си), задържаното лице трябва да бъде информирано за факта, че не е извършено уведомяване. Всички последствия от това са предмет

¹⁸ Решение от 13 януари 2010 г. по дело *Dayanan/Турция*, жалба № 7377/03, § 32.

на националното право. Дерогация от това право е възможна само при ограничените обстоятелства, посочени в член 8. Разпоредбите на този член отразяват призива на Европейската комисия за съобразяване в по-голяма степен на съдебната система с интересите на детето в Европа¹⁹, многократното определяне от страна на Комитета против изтезанията на правото на уведомяване за задържането като важна гаранция срещу малтретирането, както и разпоредбите на приетите от Комитета на министрите на Съвета на Европа Насоки за съобразено с правата на детето правосъдие²⁰.

Член 6 — Правото на комуникация с консулски или дипломатически служби

23. Този член потвърждава правото на комуникация с консулските служби. Той задължава държавите-членки да гарантират, че всички задържани чуждестранни лица имат право за задържането им да бъдат уведомени консулските служби на държавата, на която са граждани, ако те пожелаят това. Дерогация от това право е възможна само при ограничените обстоятелства, посочени в член 8.

Член 7 — Поверителност

24. Правото на защита е защитено от задължението да се гарантира, че всяка комуникация, в каквато да било форма, между заподозряното лице или обвиняемия и неговия адвокат е изцяло поверителна, без възможност за дерогации. ЕСПЧ определя принципа за защита на поверителността на обменената между тях информация като един от основните фактори за ефективно представителство на интересите на клиента от адвоката. Той постановява, че поверителността на комуникацията между дадено лице и неговия адвокат е защитена от ЕСПЧ като важна гаранция за правото на лицето на защита²¹.

Член 8 — Дерогации

25. Първостепенното значение на правата, установени в настоящата директива, предполага, че по принцип не следва да са възможни дерогации за държавите-членки. Ограничената възможност за дерогации от член 3, член 4, параграфи 1—3, член 5 и член 6 обаче се допуска от съдебната практика на ЕСПЧ по отношение на началните етапи на наказателното производство. ЕСПЧ е постановил, че макар правото на обвиненото в престъпление лице на ефективна защита от адвокат да не е абсолютно, всяко изключение от упражняването на това право трябва да бъде ясно определено и строго ограничено във времето²² и, с оглед на целостта на производството, не трябва да лишава обвиняемия от справедливо разглеждане на неговото дело²³. Настоящата разпоредба се основава на тази съдебна практика, като позволява на държавите-членки да направят дерогация от правото на достъп до адвокат само при изключителни обстоятелства — само при необходимост и при наличието на процесуални

¹⁹ Съобщение на Комисията относно „Програма на ЕС за правата на детето“ — COM(2011)60 окончателен от 15.2.2011 г.

²⁰ Насоки на Съвета на Европа от 17.10.2010 г. за съобразено с правата на детето правосъдие

²¹ Решение от 13 март 2007 г. по дело *Castravet/Молдова*, жалба № 23393/05 § 49, Решение от 27 март 2007 г. по дело *Istratii и други/Молдова*, жалби № 8721/05, 8705/05, 8742/05 § 89.

²² Решение от 27 ноември 2008 г. по дело *Salduz/Турция*, жалба № 36391/02, § 55.

²³ Пак там, § 52.

гаранции. Всяка дерогация трябва да бъде обоснована от наложителни причини, свързани с неотложната необходимост да се предотврати опасност за живота или за физическата неприкосновеност на едно или повече лица. Освен това при всяка дерогация трябва се да спазва принципът на пропорционалност, който предполага, че компетентният орган трябва винаги да избира алтернативата, която най-малко ограничава правото на достъп до адвокат, и трябва да ограничава продължителността на наложеното ограничение, доколкото е възможно. В съответствие със съдебната практика на ЕСПЧ, никоя дерогация не може да се основава изключително на вида или тежестта на престъплението и всяко решение за дерогация изисква компетентният орган да извършва конкретна оценка за всеки отделен случай. Във всеки случай никоя дерогация не може да води до сериозно компрометиране на справедливия характер на производството, а показанията, дадени от лицето в отсъствието на адвокат, никога не могат да бъдат използвани като доказателство срещу него. Накрая, настоящата разпоредба изисква дерогациите да могат да се разрешават само с мотивирано решение на съдебен орган, което означава, че решението не може да бъде взето от полицията или други правоприлагащи органи, които не се разглеждат като съдебни органи по националното право и от ЕСПЧ. Същият принцип и ограничения се прилагат и за дерогации от правото на комуникация с трето лице при задържане.

Член 9 — Отказ от правото

26. ЕСПЧ е постановил, че за да бъде отказът ефективен за целите на ЕКПЧ, той трябва да бъде добровolen, установен еднозначно и подкрепен с минимални гаранции, съизмерими с неговото значение²⁴. Тази съдебна практика е отразена в член 7, който предвижда, че отказът (фактът и обстоятелствата за който трябва да бъдат записани) трябва да бъде добровolen и еднозначен и да бъде направен при пълно познаване на последствията от него, чрез правни съвети относно тези последствия или по друг начин. Също така лицето трябва да бъде в състояние да разбира последствията.

Член 10 — Лица, различни от заподозрените лица и обвиняемите

27. Този член предвижда закрила и средства за правна защита на лица, като например свидетели, които по време на разпит или изслушване станат заподозрени лица или обвиняеми. Той се основава на съдебната практика на ЕСПЧ, според която гарантирането на справедлив съдебен процес, включително на достъп до адвокат, трябва да се прилага и спрямо свидетелите, когато те в действителност са заподозрени в престъпление, тъй като формалното определение на лицето е несъществено²⁵.

Член 11 — Правото на адвокат в производствата по европейската заповед за арест

28. Този член отразява мандата, установен в член 82, параграф 2 от Договора, за приемане на директиви относно минималните правила, като се взема предвид

²⁴ Решение от 27 ноември 2008 г. по дело *Salduz/Турция*, жалба № 36391/02, § 59, Решение от 11 декември 2008 г. по дело *Panovits/Кунър*, жалба № 4268/04 § 68, Решение от 23 февруари 2010 г. по дело *Yoldaş/Турция*, жалба № 27503/04 § 52.

²⁵ Решение от 14 октомври 2010 г. по дело *Brusco/Франция*, жалба № 1466/07, § 47.

„[д]околкото това е необходимо за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение.“ Подобриването на системата за европейската заповед за арест (ЕЗА) е основен принцип в третия доклад на Комисията относно прилагането на Рамковото решение на Съвета относно европейската заповед за арест²⁶. Този член се основава на член 11 от Рамково решение 2002/584/ПВР²⁷ относно европейската заповед за арест, който гласи, че лице, което е задържано с цел изпълнение на европейска заповед за арест, има право да получи съдействие от адвокат в съответствие с националното право на изпълняващата държава-членка. Настоящата разпоредба няма да доведе до компрометиране на взаимното признаване; делото по същество няма да се разглежда от адвоката в издаващата държава-членка на този етап, тъй като неговата роля ще бъде ограничена до предоставянето на възможност на издирваното лице да упражнява своите права съгласно рамковото решение. За тази цел функцията на адвоката в издаващата държава-членка ще бъде да предоставя съдействие и информация на адвоката в изпълняващата държава-членка.

Насърчаването на взаимното доверие, което е от съществено значение за взаимното признаване, се постига посредством гарантирането, че в случай на лице, задържано по силата на европейска заповед за арест, издаващата държава-членка трябва да бъде уведомена за задържането му, а неговите интереси могат да бъдат защитавани от адвокат в издаващата държава-членка, съдействащ на адвоката в изпълняващата държава-членка, за да може лицето да упражнява правата си по най-ефективен начин в изпълняващата държава-членка, в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР. Такова съдействие може да улесни ефективното упражняване на правата на лицата съгласно рамковото решение в изпълняващата държава-членка, по-специално възможността да се позоват на основание за неизпълнение на европейската заповед за арест съгласно членове 3 и 4, например: съдействието на адвокат в издаващата държава-членка може да бъде важно, за да се докаже наличието на предишно съдебно решение, което би довело до прилагането на принципа „ne bis in idem“ по член 3, параграф 2. Производството за изпълнение на европейската заповед за арест няма да бъде забавено, тъй като този член не засяга сроковете, посочени в рамковото решение. Напротив, участието на адвокат в издаващата държава-членка ще доведе до по-бързо получаване на съгласие, тъй като издирваното лице ще получи по-пълна информация за процедурата в издаващата държава-членка и за последствията от своето съгласие.

Член 12 — Правна помощ

29. Член 47, параграф 3 от Хартата предвижда, че:

²⁶ Доклад на Комисията до Европейския Парламент и Съвета относно прилагането от 2007 г. насам на Рамковото решение на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки, COM (2011)175 окончателен от 11.4.2011 г.

²⁷ ОВ L 190/1, 18.07.2002 г.

„На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие“.

Член 6, параграф 3 от ЕКПЧ предвижда, че всяко лице, обвинено в престъпление, има право на безплатна правна помощ, *„ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, [...], когато го изискват интересите на правосъдието“*.

Въпреки че настоящата директива няма за цел да уреди въпроса за правната помощ, тя съдържа разпоредба, изискваща от държавите-членки да продължат да прилагат националните си режими за правна помощ. Тези национални режими за правна помощ трябва да бъдат в съответствие с Хартата и ЕКПЧ. Освен това държавите-членки не могат да прилагат по-неблагоприятни условия за правна помощ за случаи, в които достъпът до адвокат е предоставен съгласно настоящата директива, в сравнение със случаите, в които достъпът до адвокат вече е бил предоставен съгласно националното право.

Член 13 — Средства за правна защита в случай на нарушения на правото на достъп до адвокат

30. Този член отразява съдебната практика на ЕСПЧ, според която най-подходящата форма на обезщетение за нарушаване на правото на справедлив съдебен процес, предвидено в ЕКПЧ, е да се гарантира, че заподозряното или обвиняемото лице, доколкото това е възможно, е поставено в положението, в което би се намирало, ако правата му не са били нарушени по такъв начин.²⁸ ЕСПЧ постанови, че дори когато наложителни причини могат по изключение да обосноват отказа на достъп до адвокат, такова ограничение — независимо от обосновката за него — не трябва неоснователно да засяга правата на обвиняемия, предвидени в член 6 от ЕКПЧ, и тези права по принцип ще бъдат безвъзвратно засегнати в случаите, когато за издаването на присъдата са използвани уличаващи показания, направени по време на полицейски разпит без достъп до адвокат²⁹. Ето защо този член забранява по принцип използването на доказателства, получени, когато е бил отказан достъп до адвокат, освен в изключителните случаи, когато използването на тези доказателства няма да наруши правата на защитата.

Член 14 — Клауза за запазване на нивото на защита

31. Целта на този член е да гарантира, че определянето на общи минимални стандарти в съответствие с настоящата директива не води до занижаване на стандартите в някои държави-членки и че се запазват стандартите, определени в Хартата и ЕКПЧ. Тъй като настоящата директива предвижда минимални правила, в съответствие с член 82 от ДФЕС държавите-членки имат пълна свобода да определят по-високи стандарти от онези, за които е постигнато съгласие в настоящата директива.

²⁸ Решение от 27 ноември 2008 г. по дело *Salduz/Турция*, жалба № 36391/02, § 72.

²⁹ Решение от 27 ноември 2008 г. по дело *Salduz/Турция*, жалба № 36391/02, § 55.

Член 15 — Транспониране

32. С този член от държавите-членки се изисква да приведат директивата в действие до xx/xx/20xx г. и до същата тази дата да изпратят на Комисията текста на разпоредбите за транспонирането ѝ в тяхното национално законодателство.

Член 16 — Влизане в сила

33. С този член се предвижда, че директивата ще влезе в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

6. ПРИНЦИП НА СУБСИДИАРНОСТ

34. Целта на предложението не може да бъде постигната в достатъчна степен само от държавите-членки, тъй като все още съществуват значителни разлики в точния начин и момент на предоставяне на правото на достъп до адвокат в наказателните производства в Европейския съюз. Тъй като целта на предложението е насърчаването на взаимното доверие, единствено действия, предприети от Европейския съюз, ще позволят установяването на съгласувани общи минимални стандарти, които се прилагат на цялата територия на Европейския съюз. Предложението ще сближи процесуалните разпоредби на държавите-членки по отношение на момента и начина на предоставяне на достъп до адвокат на заподозрените лица и на обвиняемите, както и на лицата, които са обект на европейска заповед за арест, с цел укрепване на взаимното доверие. Поради това предложението е в съответствие с принципа на субсидиарност.

7. ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

35. Предложението е в съответствие с принципа на пропорционалност, тъй като не излиза извън минимума, необходим за постигането на заявената цел на европейско равнище, и на необходимото за тази цел.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

относно правото на достъп до адвокат в наказателните производства и правото на комуникация при задържане

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателен акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет³⁰,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите³¹,

в съответствие с обикновената законодателна процедура,

като имат предвид, че:

- (1) Член 47 от Хартата за основните права на Европейския съюз (наричана по-долу „Хартата“), член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-долу „ЕКПЧ“) и член 14 от Международния пакт за граждански и политически права (наричан по-долу „МПГПП“) установяват правото на справедлив съдебен процес. Член 48 от Хартата гарантира зачитане на правото на защита.
- (2) Принципът на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения е крайъгълният камък на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси в Съюза.
- (3) Взаимното признаване може да функционира ефективно само когато съществува взаимно доверие, което изисква подробни правила за защитата на процесуалните права и гаранциите, произтичащи от Хартата, ЕКПЧ и МПГПП. Общите минимални правила следва да повишат доверието в наказателноправните системи на всички държави-членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на взаимно доверие и до насърчаване на културата на основните права в Съюза. Те следва също да

³⁰ ОВ С , , стр. .

³¹ ОВ С , , стр. .

премахнат пречките пред свободното движение на гражданите. Подобни общи минимални правила следва да се прилагат в областта на правото на достъп до адвокат и правото на комуникация при задържането.

- (4) Въпреки че държавите-членки са страни по ЕКПЧ и МПГПП, опитът показва, че този факт сам по себе си невинаги осигурява достатъчна степен на доверие в системите за наказателно правосъдие на други държави-членки.
- (5) На 30 ноември 2009 г. Съветът прие пътната карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство („пътната карта“)³². В Стокхолмската програма, приета на 11 декември 2009 г.³³, Европейският съвет приветства пътната карта и я включи като част от Стокхолмската програма (точка 2.4). Приемайки поетапен подход, пътната карта призовава за приемане на мерки относно правото на писмен и устен превод³⁴, правото на информация относно правата и информация относно обвинението³⁵, правото на правни съвети и правна помощ, правото на общуване с роднини, работодатели и консулски служби и относно специалните гаранции за уязвими заподозрени лица или обвиняеми. В пътната карта се подчертава, че редът на правата е само ориентировъчен, което предполага, че този ред може да бъде променен в съответствие с приоритетите. Пакетът е предназначен да действа като едно цяло — ползите от него ще се почувстват напълно само когато се приложат всичките му съставни актове.
- (6) Настоящата директива установява минимални правила относно правото на достъп до адвокат и правото на комуникация с трета страна при задържане в наказателните производства, с изключение на административните производства, които водят до санкции, като производства, свързани с въпроси на конкуренцията или данъчни производства и в производства за изпълнение на европейска заповед за арест. По този начин директивата насърчава прилагането на Хартата, и по-специално на членове 4, 6, 7, 47 и 48 от нея, като се основава на членове 3, 5, 6 и 8 от ЕКПЧ, така както се тълкуват от Европейския съд за правата на човека.
- (7) Правото на достъп до адвокат е установено в член 6 от ЕКПЧ и в член 14, параграф 2 от МПГПП. Правото на дадено лице за комуникация с трета страна е една от най-важните гаранции срещу малтретирането, забранено от член 3 от ЕКПЧ, а правото на уведомяване на неговото консулство се основава на Виенската конвенция за консулските отношения от 1963 г. Настоящата директива следва да улесни практическото прилагане на тези права с оглед да се гарантира правото на справедлив съдебен процес.
- (8) Европейският съд по правата на човека многократно е постановявал, че заподозряното лице или обвиняемият трябва да има достъп до адвокат в началните етапи на полицейския разпит и при всички случаи от самото начало

³² ОВ С 295, 4.12.2009 г., стр. 1

³³ ОВ С 115, 4.5.2010 г.

³⁴ Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство, ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1.

³⁵ Директива 2011/XXX/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на информация в наказателните производства.

на задържането, за да се защити правото на справедлив съдебен процес, и по-специално правото на обвиняемия да не дава показания срещу самия себе си, и да се избегне малтретирането.

- (9) Подобно право, разрешаващо присъствието на адвокат, следва да се предоставя всеки път, когато националното право изрично разрешава или изисква присъствието на заподозряното лице или на обвиняемия при процесуално действие или действие по събиране на доказателства като например при обиск; в тези случаи присъствието на адвоката всъщност може да укрепи правото на защита, без да засяга необходимостта от запазване на поверителността на определени следствени действия, тъй като присъствието на лицето изключва поверителния характер на въпросните действия.
- (10) За да бъде ефективен, достъпът до адвокат следва да включва възможността адвокатът да извършва широк кръг от дейности, свързани с правните консултации, в съответствие с постановеното от Европейския съд по правата на човека. Те следва да включват активно участие във всички разпити или изслушвания, срещи с клиента за обсъждане на делото и подготовка на защитата, търсенето на оневиняващи доказателства, подкрепа на клиент, намиращ се в затруднено положение, както и проверка на условията на задържане.
- (11) Продължителността и честотата на срещите на заподозряното лице или обвиняемия с неговия адвокат зависят от обстоятелствата на всяко съдебно производство, по-специално от сложността на делото и приложимите процесуални действия. Поради това те по принцип не трябва да бъдат ограничавани, тъй като такова ограничаване би могло да засегне упражняването на правото на защита.
- (12) Заподозрените лица или обвиняемите, които са задържани, следва да имат право да комуникират своевременно при задържането си с лице по техен избор, като например член на семейството или работодател, за да го информират за задържането си.
- (13) Заподозрени лица или обвиняеми, които са задържани, следва също да имат право на контакт със съответните консулски или дипломатически служби. Правото на консулска помощ е установено в член 36 от Виенската конвенция за консулските отношения от 1963 г., който предоставя на държавите право на достъп до техните граждани. Настоящата директива предоставя това право на задържаното лице, ако то изрази такова желание.
- (14) Тъй като поверителността на комуникацията между заподозряното лице или обвиняемия и неговия адвокат е от решаващо значение за гарантиране на ефективното упражняване на правото на защита, от държавите-членки следва да се изисква да запазят и гарантират поверителността на срещите между адвоката и неговия клиент, както и на всяка друга форма на комуникация, разрешена от националното право. Поверителността следва да не подлежи на каквито и да било изключения.
- (15) Дерогации от правото на достъп до адвокат и правото на комуникация при за задържането следва да се разрешават само при изключителни обстоятелства в

съответствие със съдебната практика на Европейския съд по правата на човека в случаите, когато съществуват наложителни причини, свързани с неотложната необходимост да се предотвратят сериозни неблагоприятни последици за живота или физическата неприкосновеност на друго лице и когато не съществуват други, по-малко ограничителни средства за постигане на желания резултат, например в случаи на тайни споразумения в ущърб на трета страна, смяна на адвоката, избран от заподозряното лице или от обвиняемия, или определяне на различна трета страна, с която да се комуникира.

- (16) Всяка такава дерогация следва само да води до отлагане, сведено до възможния минимум, на първоначалния достъп до адвокат и не трябва да засяга същността на това право. Тя следва да подлежи на конкретна оценка за всеки отделен случай от страна на компетентния съдебен орган, който следва да мотивира решението си.
- (17) Дерогациите не следва да засягат правото на справедлив съдебен процес и по-специално никога не следва да водят до издаването на осъдителна присъда въз основа на използването на показания, дадени от заподозряното лице или от обвиняемия в отсъствието на неговия адвокат.
- (18) Заподозряното лице или обвиняемият следва да може да се откаже от правото на адвокат, в случай че е напълно наясно с последиците от този отказ, по-специално в резултат на проведена среща с адвокат преди вземането на това решение и на възможността му да разбере последиците от този отказ, и при условие че отказът е предоставен свободно и еднозначно. Заподозряното лице или обвиняемият следва да може да отмени отказа си по всяко време в хода на производството.
- (19) На всяко лице, изслушвано от компетентния орган в качество, различно от това на заподозряно лице или на обвиняем, например в качеството на свидетел, трябва незабавно да се предостави достъп до адвокат, ако съответният орган прецени, че по време на разпита то е станало заподозряно лице, а всички негови показания, дадени преди да стане заподозряно лице или обвиняем, следва да не се използват срещу него.
- (20) За да се подобри функционирането на съдебното сътрудничество в Европейския съюз, предвидените в настоящата директива права следва да се прилагат *mutatis mutandis* и за производствата за изпълнение на европейска заповед за арест в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки³⁶.
- (21) Лицето, което е обект на европейска заповед за арест, следва да има право на достъп до адвокат в изпълняващата държава-членка, за да има възможност да упражнява правата си ефективно в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета.

³⁶ ОВ L 190, 18.7.2002 г., стр. 1.

- (22) Това лице следва също да има възможност да ползва услугите на адвокат в издаващата държава-членка, който да съдейства на адвоката в изпълняващата държава-членка при особени случаи по време на производството по предаване, без да се засягат крайните срокове, определени в Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета. Този адвокат следва да бъде в състояние да съдейства на адвоката в изпълняващата държава-членка при упражняването на правата на лицето съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета в изпълняващата държава, по-специално по отношение на основанията за отказ съгласно членове 3 и 4 от него. Тъй като европейската заповед за арест се основава на принципа на взаимното признаване, това не следва да води до никакво право на оспорване на делото по същество в изпълняващата държава-членка. Тъй като не съществува несъвместимост между правото на защита и взаимното признаване, укрепването на правото на справедлив съдебен процес както в изпълняващата, така и в издаващата държава-членка, ще засили взаимното доверие.
- (23) За да се направи ефективно правото на достъп до адвокат в издаващата държава-членка, изпълняващият съдебен орган следва незабавно да уведоми издаващия съдебен орган за задържането на лицето и за неговото искане да му бъде предоставен достъп до адвокат в издаващата държава-членка.
- (24) При липсата до момента на законодателен инструмент на ЕС относно правната помощ държавите-членки следва да продължат да прилагат националните си разпоредби за правна помощ, които следва да бъдат в съответствие с Хартата, ЕКПЧ и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека. Когато нови национални разпоредби, приети за прилагане на настоящата директива, предоставят по-широко право на достъп до адвокат, отколкото преди е бил предоставян съгласно националното право, понастоящем въведените правила за правна помощ следва да се прилагат, без да се прави разграничение между двете ситуации.
- (25) Принципът на ефективност на правото на ЕС следва да изисква от държавите-членки да въведат адекватни, ефективни средства за правна защита в случай на нарушаване на правата, предоставени на физическите лица от правото на Съюза.
- (26) Европейският съд по правата на човека многократно е постановявал, че всякакви неблагоприятни последици, произтичащи от нарушаване на правото за достъп до адвокат, трябва да бъдат премахнати чрез поставянето на лицето в същото положение, в което би се намирало, ако нарушението не е било извършено. Това може да изисква повторно разглеждане на делото или еквивалентни мерки, ако е била издадена окончателна присъда при нарушение на правото на достъп до адвокат.
- (27) Тъй като Европейският съд по правата на човека е установил, че използването на уличаващи показания, дадени от заподозряно лице или обвиняем без достъп до адвокат, води до необратимо нарушаване на правото на защита, от държавите-членки следва да се изисква по принцип да забранят използването на показания, дадени при нарушение на правото на достъп до адвокат, като доказателство срещу заподозряното лице или обвиняемия, освен ако използването на тези показания са не нарушават правата на защитата. Това следва да не засяга използването на показания за други цели, разрешени от националното право, като например необходимостта да се извършат спешни следствени действия или

да се избегне извършването на други престъпления или появата на сериозни неблагоприятни последици за дадено лице.

- (28) Настоящата директива установява минимални правила. Държавите-членки могат да разширят правата, посочени в настоящата директива, с цел да осигурят по-висока степен на защита в ситуации, които не са изрично уредени от настоящата директива. Степента на защита никога не следва да пада под стандартите, определени в Хартата и в ЕКПЧ, съгласно тълкуването в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.
- (29) Настоящата директива потвърждава основните права и принципи, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз, включително забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение или наказание, правото на свобода и сигурност, зачитането на личния и семейния живот, правото на неприкосновеност на личността, правата на детето, интеграцията на хората с увреждания, правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, презумпцията за невиновност и правото на защита. Настоящата директива трябва да се прилага в съответствие с тези права и принципи.
- (30) С настоящата директива се утвърждават правата на детето и се вземат под внимание Насоките на Съвета на Европа за съобразено с правата на детето правосъдие, по-специално на разпоредбите им относно предоставянето на информация и консултации. Директивата гарантира, че децата не могат да се откажат от правата си съгласно настоящата директива, когато те нямат способността да разберат последиците от този отказ. Законните представители на заподозряно или обвинено в престъпление дете следва винаги да се уведомяват възможно най-бързо за неговото задържане и за причините за задържането му, освен ако това не противоречи на най-висшия интерес на детето.
- (31) Държавите-членки следва да гарантират, че разпоредбите на настоящата директива, когато те съответстват на гарантирани в ЕКПЧ права, се прилагат в съответствие с правата, предвидени в ЕКПЧ и доразвити от съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.
- (32) Тъй като целта да се постигнат общи минимални стандарти не може да бъде осъществена от държавите-членки, като действат едностранно, нито на национално, нито на регионално или местно равнище, и може да бъде осъществена единствено на равнище Европейски съюз, Европейският парламент и Съветът могат да приемат мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, посочен в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, посочен в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (33) [В съответствие с членове 1, 2, 3 и 4 от Протокола относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Обединеното кралство и Ирландия са оповестили желанието си да участват в приемането и прилагането на настоящата директива] ИЛИ [Без да се нарушава член 4 от Протокола

относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Обединеното кралство и Ирландия няма да участват в приемането на настоящата директива, не са обвързани с нея и не я прилагат]³⁷.

- (34) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокола относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Дания няма да участва в приемането на настоящата директива и следователно не е обвързана с нея и не я прилага,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Цел

Директивата установява правила относно правото на заподозрени лица и обвиняеми в наказателните производства и на лица, които са обект на производства съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета, да имат достъп до адвокат и за комуникация с трета страна при задържането им.

Член 2

Обхват

1. Настоящата директива се прилага от момента, в който лицето е осведомено от компетентните органи на държава-членка чрез официално уведомление или другояче, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е уместно, издаването на присъдата и изхода от евентуални обжалвания.
2. Настоящата директива се прилага за лица, които са обект на производства съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР, от момента, в който те са задържани в изпълняващата държава.

Член 3

Правото на достъп до адвокат в наказателните производства

1. Държавите-членки гарантират, че на заподозрени лица и обвиняеми се предоставя достъп до адвокат възможно най-бързо и при всички случаи:
 - а) преди започването на разпит от полицията или други правоприлагащи органи;

³⁷

Окончателната формулировка на това съображение в директивата ще зависи от реалната позиция на Обединеното кралство и Ирландия, която те ще вземат в съответствие с разпоредбите на Протокол № 21.

б) при извършването на процесуално действие или действие по събиране на доказателства, при което присъствието на лицето се изисква или разрешава като негово право в съответствие с националното право, освен ако това може да попречи на събирането на доказателствата;

в) от самото начало на задържането.

2. Достъпът до адвокат се предоставя в такъв момент и по такъв начин, че да се даде възможност на заподозряното лице или обвиняемия ефективно да упражнява правото си на защита.

Член 4

Съдържание на правото на достъп до адвокат

1. Заподозряното лице или обвиняемият има право да се среща с адвоката, който го представлява.
2. Адвокатът има право да присъства по време на всички разпити или изслушвания. Той има право да задава въпроси, да иска разяснения и да прави изявления, които се записват в съответствие с националното право.
3. Адвокатът има право да присъства по време на всяко действие по разследване или по събиране на доказателства, при което се изисква или се разрешава като право присъствието на заподозряното лице или на обвиняемия в съответствие с националното право, освен ако това може да попречи на събирането на доказателствата.
4. Адвокатът има право да провери условията на задържане на заподозряното лице или обвиняемия, и за тази цел има достъп до мястото, където е задържано лицето.
5. Продължителността и честотата на срещите на заподозряното лице или на обвиняемия с неговия адвокат не се ограничават по какъвто и да е начин, който може да засегне упражняването на правото му на защита.

Член 5

Правото на комуникация при задържането

1. Държавите-членки осигуряват, че лице, упоменато в член 2, и което е задържано, има право възможно най-бързо да комуникира с поне едно посочено от него лице.
2. Когато задържаното лице е дете, държавите-членки гарантират, че законният представител на детето или друг възрастен, в зависимост от интереса на детето, се уведомява възможно най-бързо за неговото задържане и за причините, поради които е било задържано, освен ако това би противоречало на най-висшия интерес на детето, като в такъв случай се уведомява друг подходящ възрастен.

Член 6

Правото на комуникация с консулски или дипломатически служби

Държавите-членки гарантират, че лицата, упоменати в член 2, които са задържани и които не са граждани на дадената държава-членка, имат право за задържането им възможно най-бързо да бъдат уведомени консулските или дипломатическите служби на държавата, на която са граждани, както и право на комуникация с тези консулски или дипломатически служби.

Член 7

Поверителност

Държавите-членки гарантират поверителността на срещите на заподозряното лице или обвиняемия с неговия адвокат. Те също така гарантират поверителността на кореспонденцията, телефонните разговори и другите разрешени от националното право форми на комуникация между заподозряното лице или обвиняемия и неговия адвокат.

Член 8

Дерогации

Държавите-членки не могат да дерогират никоя от разпоредбите на настоящата директива освен, при изключителни обстоятелства, разпоредбите на член 3, член 4, параграфи 1—3, член 5 и член 6. Всяка такава дерогация:

- а) е обоснована от наложителни причини, свързани с неотложната необходимост да се предотвратят сериозни неблагоприятни последици за живота или физическата неприкосновеност на лицето;
- б) не е основана изключително на вида или тежестта на предполагаемото престъпление;
- в) не надхвърля необходимото;
- г) е възможно най-ограничена във времето и във всички случаи спира при съдебната фаза;
- д) не накърнява справедливостта на съдебното производство.

Дерогациите могат да се разрешават само с надлежно мотивирано решение на съдебен орган, взето конкретно за всеки отделен случай.

Член 9

Отказ от правото

1. Без да се засягат разпоредбите на националното право, изискващи задължителното присъствие или съдействие от адвокат, всеки посочен в настоящата директива отказ от правото на адвокат, подлежи на следните условия:

- а) заподозряното лице или обвиняемият да е получил преди това правна консултация относно последствията от този отказ или да е бил напълно запознат с тези последствия по друг начин;
 - б) да може да разбира тези последствия и
 - в) отказът да е предоставен доброволно и еднозначно.
2. Отказът и обстоятелствата, при които е бил предоставен, се записват в съответствие с правото на съответната държава-членка.
3. Държавите-членки гарантират, че този отказ може впоследствие да бъде отменен на всеки етап от съдебното производство.

Член 10

Лица, различни от заподозрените лица и обвиняемите

1. Държавите-членки гарантират, че на всяко лице, различно от заподозряното лице или от обвиняемия, което е изслушвано от полицията или други правоприлагащи органи в рамките на наказателното производство, се предоставя достъп до адвокат, ако по време на разпит, полицейско следствие или изслушване то стане заподозряно или обвинено в извършването на престъпление.
2. Държавите-членки гарантират, че показанията, дадени от това лице преди да му бъде съобщено, че е станало заподозряно лице или обвиняем, не могат да бъдат използвани срещу него.

Член 11

Правото на достъп до адвокат в производствата по европейската заповед за арест

1. Настоящата директива гарантира, че всяко лице, което е обект на производство съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета, има право на достъп до адвокат незабавно при задържането му по силата на европейска заповед за арест в изпълняващата държава-членка.
2. Това лице има следните права в изпълняващата държава-членка по отношение на съдържанието на правото на достъп до адвокат:
- право на достъп до адвокат в такъв момент и по такъв начин, че да му се даде възможност ефективно да упражнява правата си;
 - право да се среща с адвоката, който го представлява;
 - право адвокатът му да присъства на всички разпити и изслушвания, включително и право да задава въпроси, да иска разяснения и да прави изявления, които се записват в съответствие с националното право;
 - право адвокатът му да има достъп до мястото, където е задържано лицето, за да провери условията на задържане.

Продължителността и честотата на срещите на лицето с неговия адвокат не се ограничават по какъвто и да е начин, който може да засегне упражняването на неговите права съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета.

3. Държавите-членки гарантират, че всяко лице, което е обект на производство съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета, при поискване също има право на достъп до адвокат незабавно при задържането му по силата на европейска заповед за арест в издаващата държава-членка, който да съдейства на адвоката в изпълняващата държава-членка в съответствие с § 4. Лицето бива уведомено за това право.
4. Адвокатът на това лице в издаващата държава-членка има право да извършва дейности, ограничени до необходимото за подпомагането на адвоката в изпълняващата държава-членка, с оглед на ефективното упражняване на правата на лицето в изпълняващата държава-членка съгласно горепосоченото Рамково решение на Съвета, по-специално съгласно членове 3 и 4 от него.
5. При задържане по силата на европейска заповед за арест изпълняващият съдебен орган незабавно уведомява издаващия съдебен орган за задържането на лицето и за неговото искане да му бъде предоставен достъп до адвокат и в издаващата държава-членка.

Член 12

Правна помощ

1. Настоящата директива не засяга националните разпоредби относно правната помощ, които се прилагат в съответствие с Хартата на основните права на Европейския съюз и Европейската конвенция за правата на човека
2. Държавите-членки не прилагат по-неблагоприятни разпоредби за правна помощ от тези, които вече съществуват по отношение на достъпа до адвокат, предвиден в настоящата директива.

Член 13

Средства за правна защита

1. Държавите-членки гарантират, че всяко лице, за което се отнася член 2, разполага с ефективни средства за правна защита, в случай че правото му на достъп до адвокат е било нарушено.
2. Средствата за правна защита водят до поставянето на заподозряното или на обвиняемото лице в същото положение, в което би се намирало, ако нарушението не е било извършено.
3. Държавите-членки гарантират, че дадени от заподозряното лице или от обвиняемия показания и доказателства, получени в нарушение на правото му адвокат или когато е била разрешена дерогация от това право в съответствие с член 8, не могат да бъдат използвани като доказателство срещу него в нито една фаза на съдебното производство, освен ако използването на тези доказателства не засягат правата на защитата.

Член 14

Клауза за запазване на нивото на защита

Нищо в настоящата директива не се тълкува като ограничаващо или дерогиращо което и да е от правата и процесуалните гаранции, които са предоставени съгласно Хартата на основните права на Европейския съюз, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, други съответни разпоредби на международното право или законодателството на която и да е държава-членка, което предвижда по-високо ниво на защита.

Член 15

Транспониране

1. Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за да се съобразят с настоящата директива, не по-късно от [24 месеца след публикуването на настоящата директива в *Официален вестник*].
2. Те съобщават на Комисията текста на тези разпоредби и прилагат таблица на съответствието между разпоредбите и настоящата директива.
3. Когато държавите-членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

Член 16

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 17

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите-членки в съответствие с договорите.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Европейския парламент
Председател

За Съвета
Председател